

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
БУКОВИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КЛІНІЧНОЇ ТА ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ МЕДИЦИНИ

Матеріали 86-ї підсумкової конференції науковців
Буковинського державного медичного університету

Чернівці, БДМУ
2005

О.М. Рак ХАРАКТЕРИСТИКА МЕДИЧНИХ І ПАРАМЕДИЧНИХ ТЕРМІНІВ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВ ІЗ ПОГЛЯДУ СЕМАНТИКИ	191
М.М. Сядоренко ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОСОФСЬКОЇ АНТРОПОЛОГІЇ....	196
В.Г.Синиця ДО ЕТИМОЛОГІЇ ДЕЯКИХ ПОЛІТИЧНИХ ТЕРМІНІВ	201
Н.М. Соловійова, А.М. Семисюк ПРАГМАЛІНГВІСТИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ ТИПОЛОГІЇ АНГЛІЙСЬКОЇ ЛЕКСИКИ ПІДМОВИ ПАРАМЕДИЦИНИ	204
А.В.Ткач, Г.В.Навчук ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ У ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОМУ АСПЕКТІ.....	208
О.Б. Томілова НЕОЛОГІЗМИ У ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ	215
І.Є. Томка ПРО ВЖИВАННЯ ДЕЯКИХ СУФІКСІВ ПРИ УТВОРЕННІ ФРАНЦУЗЬКИХ МЕДИЧНИХ ТЕРМІНІВ	219
В.А.Троянський ПРОБЛЕМА ЛЮДИНОЗНАВСТВА В СУЧАСНІЙ НАУКОВІЙ КАРТИНІ СВІТУ.....	223
О.В. Шкром'юк ОСОБЛИВОСТІ ФОНЕТИЧНОЇ АСИМІЛЯЦІЇ НІМЕЦЬКИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ У ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВІ.....	227
Л.Б.Шутак УКРАЇНСЬКА МОВА: ДЕРЖАВНА МОВА ЧИ СУРЖИК?.....	230

ПРО ВЖИВАННЯ ДЕЯКИХ СУФІКСІВ ПРИ УТВОРЕННІ ФРАНЦУЗЬКИХ МЕДИЧНИХ ТЕРМІНІВ

І.Є. Томка

Кафедра іноземних мов
(зав. – доц. О.М. Рак)

Буковинського державного медичного університету

Бурхливий розвиток медицини сприяє виникненню великої кількості термінів для позначення нових понять.

Відсутність єдиних принципів і засобів створення медичної термінології часто призводить до появи неточних термінів, що, як відомо, ускладнює вивчення медичної літератури французькою мовою. У зв'язку з цим перед лінгвістами постає питання вивчення медичної термінології і засобів її утворення.

Одним із основних джерел виникнення медичних похідних термінів у французькій мові є створення нових термінів на базі існуючих основ; велика кількість медичних французьких термінів утворена від грецьких і латинських коренів. Відомо також, що основна маса медичних термінів відноситься до категорії іменників, для яких основним типовим словотворенням є суфіксація і префіксація.

Питання продуктивності суфіксального словотворення привертало і привертає увагу багатьох дослідників сучасної французької мови. Праця Є. Пішона [2] присвячена принципам суфіксації у французькій мові і торкається питання про утворення медичних термінів за допомогою суфіксів *-ose*, *-ome* та ін. У цій роботі автор відмічає два типи деривації: *dérivation fabricative* і *dérivation spontanée*.

Як він визначає ці два типи? Деривація, яка продумана заздалегідь (*dérivation fabricative*), заключається в тому, що вчений-фахівець свідомо дає назву конкретному поняттю. Деривація, яка раптово виникла у мові, – спонтанна (*dérivation spontanée*) і, на думку Пішона, відбувається спонтанно у процесі спілкування. Він підкреслює, що спеціалізація суфіксів у медицині, хімії та інших науках вимагає визначеного тлумачення, тому ці словоутворюючі елементи, які використовують для утворення наукових термінів, не можуть бути багаточисельними настільки, як при спонтанній деривації. У зв'язку з цим Пішон звертає увагу тільки на спонтанну деривацію.

З цим висновком Пісона можна не згодитися. Словотворчі елементи, які використовують при створенні медичних термінів, дійсно не настільки багаточисельні, як у загальній мові, їхня специфіка трохи інша, але це не значить, що їх не слід вивчати, оскільки в медицині вони є живими і продуктивними.

Словоутворююче значення суфікса не є, як відомо, самостійним, а залежить від семантики похідного слова. Лінгвісти вважають, що суфікс має якесь значення тільки тоді, коли він вживається з основою слова, а не існує сам по собі.

Розглянемо значення суфікса, ізольованого від утворюючої основи. Наприклад, суфікс *-ien*. Цей суфікс може утворити іменники зі значенням назви фахівця від іменників (*pharmacie, f – pharmacien, m*) і відносні прикметники від загальних іменників (*crâne, m – crâniën*). Таким чином, значення суфікса виявляється лише в процесі словотворення, тобто в результаті з'єднання визначеного лексичного значення від основи, яка його утворює, і категоріального значення суфікса. Один суфікс має одне граматичне значення, але може володіти декількома словотворчими значеннями. Наприклад, суфікс *-ose* (від грец. *-osis*) є словотворчим елементом іменників жіночого роду від інших іменників. Цей суфікс має одне граматичне значення і декілька словотворчих значень.

Входячи у склад медичних термінів, суфікс *-ose* має такі значення [3]:

1) хвороба незапального характеру, наприклад: *dermatosclérose, f* “потовщення шкіри, затвердіння шкіри”; *nephrosclérose, f* “ущільнення і зморщування нирки внаслідок розростання з'єднувальної тканини”. Винятками є терміни: *tuberculose f, nephrose f* та деякі інші;

2) хворобливий стан в результаті якоїсь вади або попередньої хвороби, наприклад: *hypovitaminose f* “хворобливий стан в результаті недостатньої кількості вітамінів в організмі, гіповітаміноз”; *hypoalbuminose f* “хворобливий стан в результаті відсутності білків в організмі, гіпоальбуміноз”;

3) збільшення чого-небудь. Наприклад: *leucocytose f* “лейкоцитоз, збільшення кількості лейкоцитів у крові”; *hyperalbuminose f* “підвищений вміст білка в крові”;

4) загальний хворобливий стан якогось одного органа або всього організму, наприклад: *furunculose* f “множинний висип фурункулів, які виникають одночасно один за другим”; *lipomatose* f “велика кількість ліпом”;

5) деформація хребта внаслідок рахіту, туберкульозу, остеомієліту та інших захворювань, наприклад: *cyphose* f “кифоз, викривлення хребта з утворенням горба”; *lordose* f “лордоз, викривлення хребта вперед” [4].

Часто цьому суфіксу передують назва тієї речовини, яка викликає хворобу, наприклад: *anthracose* f “антракоз, відкладення у тканинах організму вугільного порошку (від грец. *anthrax* “вугілля”)” [4].

Найбільш продуктивним при утворенні медичних термінів є суфікс грецького походження *-ite*.

У Е.Пісона знаходимо: “Лікар, який бажає дати назву запаленню молочної залози, повинен пам’ятати, що в його розпорядженні є суфікс *-ite* (f), який служить для позначення запального процесу” [2].

Хвороби, які в своїй основі мають запальний характер, як правило, позначають терміном, який складається із анатомічної назви ураженого органа (центральна частина терміна) і суфікса *-ite* (*-itis*). Наприклад: *adénite* f “аденит, запалення лімфатичних залоз”; *appendicite* f “апендицит, запалення червоподібного паростка” та ін. Але слід відмітити, якщо запальний процес уражав оболонку органа, то клінічний термін отримував префікс *peri-* “навколо”. Наприклад: *perihépatite* f “перигепатит, запалення серозного покриву печінки”.

Якщо запальний процес уражав середину органа, то клінічний термін отримував префікс *endo-* “всередині”. Наприклад: *endocardite* f “ендокардит, запалення внутрішньої оболонки серця”. Отже, одним клінічним терміном позначається не тільки те, що в даному визначеному органі виник запальний процес, а й відмічено, у якій частині органа або біля нього виник процес [1].

Суфікс *-ome* (від грец. *-ôma*) утворює іменники чоловічого роду від інших іменників. Він є у складі термінів, які вказують на пухлину. Назва пухлини складається із основної частини (кореня), яка вказує на тканину новоутворення (тобто, на морфологічний характер пухлини), і суфікса *-ome*. Наприклад: *ostéome* m “пухлина, яка складається із кісткової тканини”; *lipome* m “доброякісна пухлина із жирової тканини”. Е.Пішон про цей суфікс пише: “З моменту його появи він загальноприйнятно використовується для утворення

назви пухлини при патологоанатомічному значенні цього слова шляхом його приєднання до кореня іменника, який позначає ту тканину, в якій утворюється пухлина” [2].

Знаючи анатомічний і фізіологічний термін, значення кореня, основи складних слів, префікси та суфікси, студент-медик легше розуміє діагностичний зміст багатьох клінічних французьких термінів.

Література. 1. Бергер М.Г. Лингвистические требования к термину. – РЯШ, 1965. – С. 68. 2. Pichon E. Les principes de la suffixation en français. – Paris, 1942. – P. 6-10. 3. Російсько-український словник наукової термінології. Біологія. Хімія. Медицина. – К.: Наукова думка, 1996. – С. 580-660. 4. Косуба Р.Б., Кучер В.І. Основи медичної рецептури: посібник для викладачів, студентів, лікарів та фармацевтів. – Чернівці, 2000. – 135с.